

ÕIGUSKANTSLER

Rasmus Rekand
Tartu Ekspress
rasmus@tartuekspress.ee

Teie 10.10.2011 nr
Õiguskantsler 5.01.2012 nr 6-8/111541/1200057

Teadmiseks

Seisukoht vastuolu mittetuvastamise kohta seoses juhilubade vahetamisega

Lugupeetud härra Rekand

Teile teadaolevalt algatasin Teilt laekunud teabe põhjal omaalgatusliku menetluse, kontrollimaks 01.07.2011 jõustunud liiklusseaduses ja selle alusel antud määruses sätestatud juhilubade vahetamise korda osas, mis puudutab mootorsõidukijuhtide tervisekontrolli läbimise kohustust ja selle seoseid juhiloa vahetamise kohustusega.

Täpsemalt puudutab Teie tõstatatud ja käesolevas menetluses vaatluse all olnud küsimus liiklusseaduse (edaspidi: LS) 4. peatükki „Mootorsõiduki juhtimine” ning LS § 100 lg 7 alusel kehtestatud majandus- ja kommunikatsiooniministri 21.06.2011 määruse nr 50 „Mootorsõidukijuhi eksamineerimise, talle juhtimisõiguse andmise kord ja juhiloa vormid ning nõuded eksamisõidukitele” (edaspidi: juhtimisõiguse määrus) § 22 lõiget 1. Sisuliselt püstitasite küsimuse, kas liiklusseadusest ja juhtimisõiguse määruse § 22 lõikest 1 tulenev regulatsioon, mis nõuab isikult, kellel on A–D kategooria mootorsõidukite juhtimisõigus, kuid kes esitab Maanteeametile tervisekontrolli läbimise tähtpäeva saabumisel üksnes B-kategooria mootorsõiduki juhi tervisetõendi, juhilubade vahetamist, on õiguspärane.

Teie hinnangul ei tohiks isikult sellises olukorras juhiloa vahetamist nõuda, kuna isikul on sisuliselt õigus juhtida (vähemalt ühte) juhiloal märgitud kategooria sõidukit (B-kategooria sõidukit) ning pealegi ei nõuta isikutelt Eestis nagunii enam juhilubade kaasas kandmist, vaid piisab isikut tõendava dokumendi esitamisest.

Menetluse raames pöördusin põhjaliku teabe nõudmisega majandus- ja kommunikatsiooniministri poole. Olles tutvunud majandus- ja kommunikatsiooniministri vastusega ja analüüsinud selle valguses liiklusseaduses ja juhtimisõiguse määruse § 22 lõikes 1 sätestatud tervisekontrolli läbimise ja juhilubade vahetamise regulatsiooni, asusin seisukohale, et kõnealune regulatsioon on põhiseaduse ja seadustega kooskõlas. Selgitan Teile alljärgnevalt lühidalt oma seisukohta.

Esiteks toon välja, et majandus- ja kommunikatsiooniministri vastusest nähtuvalt on juhtimisõiguse määruse § 22 lg 1 mõtte kohustada isikut juhiluba vahetama muu hulgas ka olukorras, kus juhiloale kantud andmed ei vasta enam juhiloa omaniku tegelikule juhtimisõiguse

Õiguskantsleri Kantselei

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

ulatusel, sh siis, kui juhi tervise seisund ei luba enam juhtida mõnda juhiloal märgitud kategooria mootorsõidukit. Seda ka juhul, kui isikul mõne teise kategooria mootorsõidukite juhtimisõigus säilib.

Majandus- ja kommunikatsiooniminister rõhutas oma vastuses seda, miks on oluline tagada, et juhiloale kantud andmed (nt andmed selle kohta, milliste kategooriate mootorsõidukeid on isikul õigus juhtida) vastaksid liiklusregistrisse kantud andmetele. Nimelt on liiklusregistrisse kantud andmetele ligipääs üksnes Eesti liiklusjärelevalve teostajatel. Seevastu olukorras, kus isik juhib mootorsõidukit väljapool Eestit ning kus isiku juhiloale kantud andmed ei vasta liiklusregistris kajastuvale tegelikule olukorrale (nt isikul ei ole tegelikkuses enam kõigi juhiloale kantud kategooriate mootorsõidukite juhtimisõigust), ei ole välisriigi liiklusjärelevalvet teostavatel asutustel ligipääsu Eesti liiklusregistrile. Nii oleks isikutel, kellel ei ole näiteks terviselikel põhjustel enam teatud kategooria mootorsõidukite juhtimisõigust, kuid kes ei ole oma juhilube vastavalt uuenenud olukorrale välja vahetanud, võimalik välisriigis ka nn keelatud kategooria sõidukite juhtimist jätkata. Seejuures ei oleks välisriigi liiklusjärelevalve teostajal, kellele kõnealune juhiluba esitatakse, vähemalt esmajoonel võimalik kindlaks teha, kas isikul on ka tegelikult ühe või teise kategooria mootorsõiduki juhtimisõigus.¹

Eeltoodud selgituste valguses pean juhilubade vahetamise kohustust mõistlikuks ja põhjendatuks. Seda seisukohta toetab ka LS § 88 lg 2, mis sätestab: „Kui juhil on kaasas isikut tõendav dokument, ei ole Eesti piires Eestis väljastatud juhiloa kaasaskandmine kohustuslik.” Niisiis ei ole liiklusseaduses sätestatud juhilubade kaasaskandmise kohustusest vabastamine absoluutne – väljaspool Eestit sõidukit juhtides (või ka Eestis liigeldes välisriigis väljastatud juhiluba omades) ei piisa mootorsõidukijuhil üksnes isikut tõendava dokumendi esitamisest, vaid kaasas peab kandma ka juhiluba. Ja kui isikul on juba juhiloa kaasas kandmise kohustus, siis on minu hinnangul mõistlik nõuda, et juhiloale kantud andmed vastaksid isiku juhtimisõiguse osas tegelikkusele.

Lisan veel selgituseks, et juhiloa vahetamise kohustus võib, kuid ei pruugi alati ja lahutamatuks olla seotud regulaarse tervisekontrolli läbimise kohustusega. Tervise seisundi muutumisest (kui tervise seisund ei luba enam teatud kategooria sõidukeid juhtida) ja/või juhtimisõiguse kategooria muutumisest² eraldiseisvalt näeb LS § 97 koostoimes juhtimisõiguse määru § 22 lõikega 1 ette regulaarse juhilubade vahetamise kohustuse juhiloa kehtivuse lõppemisel. Nii näeb LS § 97 lg 8 ette, et C-, D-kategooria ja C1-, D1-alamkategooria mootorsõiduki ning CE-, DE-kategooria ja C1E-, D1E-kategooria autorongi juhiloa kehtivus on viis aastat. Sellest tulenevalt on isikul, kellel on A–D kategooria mootorsõidukite juhiluba, nagunii kohustus iga viie aasta järel juhiluba vahetada.³ Samuti peavad mootorsõidukijuhid läbima regulaarselt tervisekontrolli, reeglina kas iga viie või kümne aasta järel; tervisekontrolli tegija otsuse alusel, liiklusohtliku tervise seisundi tuvastamisel või arsti korraldusel aga ka sagedamini (LS § 101 lõiked 3-6). Seejuures tuleb märkida, et järgmise tervisekontrolli läbimise aja määramisel ei peeta arvestust erinevate

¹ Majandus- ja kommunikatsiooniministri 07.12.2011 vastus nr 1.1-14/11-00100/042 on kättesaadav arvutivõrgus Õiguskantsleri Kantselei dokumendiregistrist.

² Viitan, et isiku tervise seisundi muutumine (nt tervise seisundi halvenemine) ja juhtimisõiguse kategooria muutumine võivad, kuid ei pruugi tingimata olla omavahel seotud; juhtimisõiguse kategooria muutumisega on tegemist näiteks ka siis kui isik omandab uue kategooria sõidukite juhtimisõiguse – sellisel juhul ei ole isiku juhtimisõiguse kategooria muutumine ja sellega seonduv juhiloa vahetamise kohustus seotud tervise seisundi muutumisega.

³ LS § 124 lg 3 punktist 1 tulenevalt peatub juhiloa kehtivusaja lõppedes isiku juhtimisõigus.

Viitan veel, et isikul, kellel on A–D kategooria mootorsõidukite juhiluba, on küll kohustus iga 5 aasta järel, st juhiloa kehtivuse lõppedes, juhiluba vahetada. Samas ei pruugi sel isikul olla aga iga 5 aasta järel tervisekontrolli läbimise kohustus. Nimelt tuleneb LS § 101 lõigetest 3 ja 4, et alla 50-aastastel A–D kategooria mootorsõidukite juhtidel on tervisekontrolli läbimise kohustus üldjuhul iga 10 aasta järel.

juhtimisõiguse kategooriate lõikes eraldi, vaid tervisekontrolli tegija määratud järgmise tervisekontrolli tähtpäev saabub isiku kõigi juhtimisõiguse kategooriate osas samal päeval. Nii näiteks peab üle 50-aastane A–D kategooria mootorsõidukite juhtimisõigust omav isik käima tervisekontrollis vähemalt iga viie aasta järel, sõltumata sellest, et A- ja B-kategooria juhtimisõiguse tervisenõuete osas peaks tervisekontroll üldjuhul toimuma iga 10 aasta järel. Juhul, kui A–D kategooria mootorsõidukite juhtimisõigusega isik ei soovi nii sageli tervisekontrollis käia ega juhiluba iga viie aasta järel vahetada ning soovib edaspidi sõita ainult näiteks B-kategooria sõidukitega, võib ta tervisekontrolli tegijalt paluda üksnes B-kategooria mootorsõidukijuhi tervisenõuetele vastavust kinnitavat tervisetõendit ning juhilubade vahetamise käigus paluda Maanteeametil väljastada endale juhiluba ilma A-, C- ja D-kategooria juhtimisõiguse märketa.

Eeltoodut arvesse võttes asusin seisukohale, et liiklusseaduse ja juhtimisõiguse määrase regulatsioon, mis nõuab juhiloa vahetamist, kui isiku tegelik juhtimisõiguse ulatus ei vasta enam juhilool märgitule, on õiguspärane. Lõpetan selle seisukohavõtuga käesolevas asjas menetluse.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Indrek Teder